Cuprins

Cuvânt-înainte IX

Prefață XI

Abrevieri XVII

Introducere XIX

PARTEA I 1

Capitolul I. Dreptul canonic în cadrul sistemului general de drept 1
Secțiunea 1. Știința dreptului civil și dreptul științei canonice. Drept sacru și drept profan 6
Secțiunea a 2-a. Originea, natura și materia dreptului canonic 26
Secțiunea a 3-a. Necesitatea dreptului canonic și normele sale juridico-morale 33
§1. Norma morală în dreptul canonic și moralitatea normei juridice civile; ordinea morală și ordinea juridică 36
§2. Dreptul bisericesc și tradiția canonică în viața comunitară creștină 41
§3. Dreptul bisericesc, între *kanones* și *nomoi* 44
Secțiunea a 4-a. Rolul izvoarelor și al instituțiilor juridice în dezvoltarea conștiinței și tradiției canonice 52

Capitolul II. Principiile fundamentale generale ale dreptului canonic și ale dreptului civil 63
Secțiunea 1. Considerații generale 63
Secțiunea a 2-a. Originea, natura și caracteristicile distinctive ale principiilor dreptului canonic 64
Secțiunea a 3-a. Prezentarea analitică a principiilor fundamentale ale dreptului canonic ortodox 68
§1. Principiul ecleziologic-instituțional 70
§2. Principiul organic sau constituțional bisericesc 72
§3. Principiul ierarhic 74
§4. Principiul sinodal 80
§5. Principiul iconomiei 85
§6. Principiul autonomiei externe 89
§7. Principiul loialității față de Stat sau principiul legalității 91
§8. Principiul autocefaliei 94
§9. Principiul autonomiei interne 96
§10. Principiul subsidiarității 97
§11. Principiul nomocanonic sau pravilnic 98
§12. Principiul teritorial 100

Secțiunea a 4-a. Sinteză asupra principiilor generale ale dreptului civil 102
§1. Asigurarea bazelor legale de funcționare a statului (principiul legalității) 104
§2. Principiul libertății și egalității 105
§3. Principiul responsabilității 111
§4. Principiul echității și justiției 112
Secțiunea 5-a. Finalitățile și importanța principiilor fundamentale canonice și civile 116

PARTEA A II-A..... 121

Capitolul I. Principiile sau drepturile fundamentale ale procesului civil și ale procesului bisericesc. Cadrul general al procedurii de judecată 121
Secțiunea 1. Introducere. Noțiunea de proces civil și structura acestuia 121
Secțiunea a 2-a. Principiile fundamentale ale dreptului procesual civil 128
§1. Principiul liberului acces la justiţie 129
§2. Dreptul la un proces echitabil, în termen optim și previzibil 130
§3. Principiul disponibilității 132
§4. Contradictorialitatea 135
§5. Rolul activ al judecătorului 138
§6. Legalitatea 141
§7. Egalitatea 142
§8. Dreptul la apărare 144
§9. Oralitatea dezbaterilor 145
§10. Publicitatea 146
§11. Principiul continuităţii 147
§12. Principiul nemijlocirii 148
§13. Principiul bunei-credinţe 149
§14. Limba desfăşurării procesului 150
Secțiunea 3-a. Relația dintre principiile dreptului procesual canonic și cel civil 152

Capitolul II. Acțiunea civilă și acțiunea eclezială 161
Secțiunea 1. Generalități 161
Secțiunea a 2-a. Cereri și sesizări în justiția civilă și în justiția bisericească 169
Secțiunea a 3-a. Condițiile de exercitare a acțiunii civile și a acțiunii ecleziale 172
§1. Capacitatea procesuală 173
§2. Calitatea procesuală 174
§3. Formularea unei pretenții și justificarea unui interes 175

Capitolul III. Instanța de judecată civilă și bisericească. Aspecte comparative 177
Secțiunea 1. Instituția judecătorului în dreptul civil și dreptul canonic 190
Secțiunea a 2-a. Incompatibilitatea judecătorului 199

Secțiunea a 3-a. Instituția abținerii și recuzării în dreptul bisericesc și dreptul civil 202
Secțiunea a 4-a. Compunerea sau alcătuirea instanței de judecată civilă și bisericească 209
Secțiunea a 5-a. Competența instanței de judecată civilă și bisericească 219
§1. Competența materială sau de atribuțiune a instanței judecătorești 220
1.1. Competența materială a instanțelor judecătorești în sistemul dreptului civil 220
1.2. Competența materială a instanțelor judecătorești în sistemul de drept bisericesc 224
§2. Competența teritorială a instanței judecătorești civile și ecleziale 227
Secțiunea a 6-a. Incidente procedurale cu privire la competența instanței de judecată 228
§1. Necompetența și conflictele de competență în dreptul civil și dreptul canonic 228
§2. Litispendența și conexitatea 234
§3. Strămutarea proceselor judiciare 236

Capitolul IV. Părțile în proces. Drepturi și obligații 239
Secțiunea 1. Apărarea de fond și apărarea procesuală 244
Secțiunea a 2-a. Excepțiile procesuale 247
Secțiunea a 3-a. Cererea reconvențională 249
Secțiunea a 4-a. Litisconsorțiul sau comunitatea procesuală 251
Secțiunea a 5-a. Reprezentarea părților în proces 252

Capitolul V. Actele de procedură în ambele sisteme juridice 256
Secțiunea 1. Forma și conținutul actului de procedură 256
Secțiunea a 2-a. Comunicarea și citarea în procesul civil și canonic 260
Secțiunea a 3-a. Nulitatea actelor de procedură 271
Secțiunea a 4-a. Termenele și sancțiunile procedurale 275

Capitolul VI. Judecarea în fața primei instanțe în dreptul civil și dreptul canonic 287
Secțiunea 1. Sesizarea instanței de judecată. Etapa scrisă a judecății 287
§1. Dreptul de a sesiza instanța. Dreptul la acțiune (*ius agendi*) 287
§2. Cererea de chemare în judecată 289
§3. Întâmpinarea 294
Secțiunea a 2-a. Desfășurarea cercetării procesului. Probele 295
§1. Cercetarea procesului 295
§2. Probele și probațiunea 306
§3. Mijloacele de probă 308
3.1. Înscrisurile 309
3.2. Mărturia, proba cu martori ori proba testimonială 311
3.3. Expertiza 319
3.4. Mijloacele materiale de probă 320
3.5. Cercetarea la fața locului sau descinderea locală 321
3.6. Mărturisirea 321

Secțiunea a 3-a. Judecarea cauzei în primă instanță sau dezbaterea în fond a procesului judiciar 322
Secțiunea a 4-a. Incidente procedurale 327
Secțiunea a 5-a. Deliberarea și pronunțarea hotărârii judecătorești 329
§1. Deliberarea asupra soluției 330
§2. Adoptarea sau redactarea minutei 333
§3. Pronunțarea hotărârii 336

Capitolul VII. Căile de atac în procesul bisericesc și procesul civil 340
Secțiunea 1. Apelul – o nouă judecată a litigiului 345
Secțiunea a 2-a. Recursul – legalitatea hotărârii 352
Secțiunea a 3-a. Revizuirea 364
Secțiunea a 4-a. Contestația în anulare și Iertarea canonică 368

Concluzii și propuneri *de lege ferenda* 377

Bibliografie 391